

СПЕЦИФИЧНОСТИ СТАТИЧКОГ ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА ОБЈЕКТА У ЗОНАМА ВИСОКОГ РИЗИКА*

Срђан Срдановић
Janus Global Operations LLC, Basra, Iraq

Инфраструктурне инсталације, кампови, базе, аеродроми, амбасаде, пословни и други објекти у зонама високог ризика, имају потребу заштите од нападача који су најчешће опредељени за извршење самоубилачког или комплексног напада на објекат. Нападачи на објекте у зонама високог ризика су ређе мотивисани пљачком робе и киднаповањем лица смештених у објектима. Предмет овог рада су специфичности приватног статичког обезбеђења објеката у зони високог ризика. Резултати добијени истраживањем намећу радницима службе приватног статичког обезбеђења објеката у зонама високог ризика, да адекватним мерама одврате и спрече нападачи и заштите додељене објекте, сачувају животе и здравље особа смештених у објектима, сачувају имовину у објектима и заштите постојеће пословање које се врши унутар додељених објеката. Научна оправданост овог истраживања и рада је садржана у чињеници да је свеобухватно, објективно и интегративно сагледавање потенцијала које поседују субјекти приватне безбедности у статичкој заштити објеката у зони високог ризика, немогуће без увида у актуелно стање у овој области, сагледавајући чињенице и специфичности са терена. Друштвена оправданост овог истраживања и рада огледа се у указивању стручној јавности на значај правовременог и организованог планирања и спровођења активности које чине потенцијале субјеката приватне безбедности у току статичке заштите објеката у зони високог ризика, ефикаснијим. Закључак овог истраживања и рада је да је неопходан посебан систем мера безбедности, које су прилагођене ситуацији на терену и којима ће се ризик од напада свести на најмањи могући ниво или на најефикаснији начин одговорити на нападе на штићени објекат у зони високог ризика.

Кључне речи: *Самоубилачки напад, приватно обезбеђење у зони високог ризика, стражарска служба, патролна служба, тим на капији*

Увод

Једна од најактуелнијих и најзаступљенијих безбедносних претњи, уз ширење оружја за масовно уништење, сукобе (посебно унутар државне сукобе) и транснационални организовани криминал, је и тероризам, који је посебно присутан

* Стручни рад је проширење текста публикованог у http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/vojno_delo_2015_6.html.

у такозваним *зонама високог ризика*.¹ Зоном високог ризика, према западној теорији истраживања безбедности, формулише се простор захваћен ратним дејствима или сукобима ниског интензитета. Тренутно, територије на којима постоје ратна жаришта су Авганистан, Ирак, Сирија, Сомалија, итд. Такође, зоне високог ризика се налазе и у државама где је присутна снажна друштвено-политичка нестабилност (Пакистан, Либија, Израел–Либан, Јемен, Мали, Алжир, Египат, Судан–Јужни Судан, Конго итд). Осим терористичких напада у зонама високог ризика, нарочито на афричком континенту, присутни су тешки облици криминала, као што су тешка разбојништва, пљачке и отмице.

Поред основних субјеката система безбедности у већини држава, све заступљенији је и сегмент приватне безбедности. Убрзана комерцијализација безбедносних услуга није мимоишла ни зоне високог ризика, нарочито у последње две деценије. На тржишту безбедности су се појавили послови које државни субјекти безбедности, држава у којима постоје ратна дејства, или држава које су ангазоване на просторима ратних дејстава, нису могле самостално и ефикасно обављати, те су се у значајној мери ослониле на *субјекте приватне безбедности*. Приватну безбедност у зонама високог ризика спроводе претежно приватне војне и приватне безбедносне компаније као нови/модерни „провајдери“ безбедносних услуга.

Све већа актуелност субјеката приватне безбедности и њихово веће присуство у зонама високог ризика, као и невелика литература и материјали који се баве тематиком статичког приватног обезбеђења у зонама високог ризика, оправдавају изразу оваког стручног рада.

Потреба истраживања улоге сектора приватне безбедности у зонама високог ризика, са освртом на статичку заштиту објеката од терористичких напада, произилази из чињенице да је основно деловање субјеката приватне безбедности окренуто супротстављању и борби против тероризма, који је постао глобална претња безбедности, те је неопходно континуирано, програмски и акционо деловати на ефикасном и правовременом сузбијању тероризма.

Увођење новина и промене у тактици нападача изискују од радника службе приватног статичког обезбеђења објеката у зонама високог ризика, да адекватним мерама одврате и спрече нападаче и заштите додељене објекте.

Поједине приватне војне и приватне безбедносне компаније снабдевају своје тимове за обезбеђење објеката, уређајима за ометање радио сигнала, који се превентивно користе као заштита од нападачких средстава.

Борбени контакт и реакцију службе приватног обезбеђења објекта у зони високог ризика карактеришу:

- недовољно јасна ситуација и њене нагле промене,
- краткотрајне припреме и брзо одлучивање,
- самосталност службе приватног обезбеђења објекта у одбрамбеној активности,
- мала могућност садејства и добијања испомоћи ван периметра штићеног објекта и
- отежано командовање и велики значај иницијативе потчињених елемената

структуре службе приватног обезбеђења објекта.

¹ О тероризму и организованом криминалу као глобалним претњама безбедности опширније у: Мијалковић Саша, Младен Бајагић, *Организовани криминал и тероризам*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2012; Townshend, C., *Terrorism: A Very Short Introduction*, New York, Oxford University Press., 2002; Carr, M., *Unknown Soldiers: How Terrorism Has Transformed the Modern World*, London: Profile Books., 2006.

Карактеристике самоубилачких терористичких напада на објекте у зонама високог ризика

Старогрчки филозоф Сенека је закључио да: „Човеку свакога дана прети опасност од човека“. Из историје су познати примери самоубилачког жртвовања у рововским борбама у Првом светском рату, затим јапанских пилота „камиказе“, све до данашњих дана где доминирају самоубилачки терористички напади исламских фундаменталиста.

Према анализи самоубилачких акција америчког политиколога Роберта Папеа² (*Robert A. Pape*), уочава се стални раст броја самоубилачких терористичких напада у последњих тридесет година у свету. Са око три изведене самоубилачке акције годишње у осамдесетима, број таквих акција је нарастао на десетак колико их се догађало током деведесетих, да би у прошлој деценији нарастао на више од 50 годишње.

Личном анализом информација које продају приватне компаније које се баве прикупљањем и тржишном дистрибуцијом података³, увидео сам да је број самоубилачких терористичких напада само на простору Авганистана, на годишњем нивоу већи од броја 80 и да је у сталном порасту.

Подаци из истих извора показују и стални пораст броја напада са лаким пешадијским наоружањем (уз коришћење аутоматских пушака, пиштоља, ручних бомби, ручних ракетних бацача, минобацача и др.). Но, како је напад са лаким пешадијским наоружањем карактеристичан не само за зоне високог ризика, *Самоубилачки терористички напади су специфичност статичког приватног обезбеђења у зонама високог ризика.*

Штићене личности се у зонама високог ризика крећу на релацији објекат смештаја – објекти рада (разне приватне компаније, банке, амбасаде, канцеларије међународних организација, објекти владе и локалних институција, војно-полицијски објекти, аеродроми, градилишта, енергетске и индустријске инсталације итд.). Објекте смештаја као и објекте рада, по правилу, обезбеђује професионална војно-полицијска или приватна служба обезбеђења. Нападачима су подједнако интересантни и објекти смештаја и објекти рада, те најчешће користе самоубилачке нападе у оба случаја.

Напад самоубице на одабрани објекат је индивидуални чин али је нападач-самоубица последња карика у ланцу добро организоване групе људи који су у позadini ових напада. Након доношења одлуке о нападу, организатори акције се баве:

1. избором мете(објекта, личности, возила и др.),
2. прикупљањем података о мети,
3. регрутовањем нападача,
4. физичко-менталном припремом нападача,
5. припремом наоружања и експлозивних пуњења и
6. организацијом транспорта нападача до мете напада.

² Pape, Robert A., "The Strategic Logic of Suicide Terrorism", *American Political Science Review*, Vol. 97, No. 3 August 2003, pp. 20-32.

³ "Securo group", "Titan", компаније које послују у оквиру "ACAS" групе итд.

Сагледавајући нападачке активности које изводе војно-полицијске снаге, према самоубилачког напада се од истих разликује по томе што не садржи елементар спасилачке операције нападача након извршеног напада. Та чињеница умногоме олакшава посао организаторима самоубилачких напада и знатно отежава рад службама обезбеђења, било да су оне део војно-полицијских састава било да су део приватних компанија. *Специфичност статичког приватног обезбеђења у зонама високог ризика је непостојање плана за евакуацију нападача и небрига за њихову личну сигурност у завршној фази напада.*

У организовању и извођењу самоубилачких напада учествује више људи, некада и више десетина њих. Најмањи је број непосредних нападача- самоубица, док се остали чланови тима неће детонирати, али без њиховог присуства у организовању, извођењу напада би било немогуће.⁴ Такви људи бирају мету, прикупљају податке о мети, раде регрутацију нападача, раде обуку и психолошку припрему нападача, набављају наоружање и потребне делове експлозивног пуњења, обезбеђују смештај, снабдевање и безбедност нападача за време припреме напада. Они учествују како у овим набројаним елементима припреме напада тако и у непосредном извођењу напада на позицијама осматрача, возача, видео сниматеља, маркираната – репера, курира – извештача са места напада и другим позицијама са којих се пружа подршка нападачима.

За успех напада самоубице неопходна је тајност припрема и тајност почетне фазе извођења напада. Да би се постигао ефекат изненађења организатори самоубилачког напада морају да обезбеде тајност својих припрема уз истовремени рад на прикупљању информација о мети. Информације се добијају извиђањем мете и што су прецизније и свеобухватније, омогућавају корисницима да напад испланирају детаљно. Уколико је напад добро испланиран, самоубица ће остати непримећен све до извршења самоубилачког чина. Обзиром да је за извршење самоубилачких напада неопходна велика количина информација, организатори напада имају читаву мрежу агената који на терену прикупљају податке. Они извиђају објекат напада, приступне саобраћајнице, времена и руте кретања мета, времена смена стражарске службе и друге карактеристике службе обезбеђења мете(безбедносне мере, поступке, опрему, возила и др).

Међународне институције (UN, EUPOL, UNDP, итд) као и приватне војне и приватне безбедносне компаније упошљавају велики проценат домаћег становништва на терену где су ангазоване. Све из разлога ниске цене рада и жеље да их домаће становништво не доживљава као окупаторе и непријатеље. Управо међу тим домаћим радницима, унутар обезбеђиваних објеката, налазе се и сарадници организатора самоубилачких напада, који за потребе припреме и извођења напада прикупљају информације о мети напада. Наводим пример напада на базу(својевремено највећу војну базу на планети), где су се налазили кампови Бастион и Ледернек (*Camp Bastion and Camp Leatherneck*),⁵ у авганистанској провинцији Хелманд, 2012. године. Тада је група од 15 талибана у организацији, тада актуелне терористичке мреже Хакани, извршила упад у објекат и убила двојицу америчких marinaца, ранила још деветоро људи и уништила 8 авиона типа Харијер.

⁴ Sprinzak, E., *Razumni fanatici*, vid. <http://www.bhdani.com/arhiva/223/t22313.shtml>

⁵ Упореди: Camp Leatherneck, Интернет 18/08/2014, <http://www.bbc.com/news/world-asia-19608561>.

За припрему овог успешно изведеног напада, организатори су користили информације локалних радника који су обављали грађевинске послове унутар кампа и који су непосредно оставили пролазе (рупе у оградџи), које су користили нападачи-самоубице. *Специфичност статичког приватног обезбеђења у зонама високог ризика је присутност локалних радника унутар штићених објеката.*

Локални радници потичу из племенски уређених друштава. На челу ових етничко-територијалних група, најчешће се налази једна особа (поглавица – вођа племена). Вођа племена ауторитарно руководи и организује живот својих саплеменика. Вође племена су део званичних органа локалних и државних власти. У Авганистану вође племена чине специфичну институцију законодавне власти – „Шура“. Безбедносни менаџменти приватних војних и безбедносних компанија, не могу да врше запошљавања нових локалних радника, без консултација са вођама племена. На појединим територијама на којима се налазе обезбеђивани објекти а на којима живе припадници одређеног племена, запошљавају се искључиво локални радници који потичу из истог племена. Изузетак су радне позиције које изискују одређену школску спрему или радну вештину, коју већина ових кандидата за посао, не поседује (преводиоци, возачи, руковођи различите техничке опреме итд). Јак осећај припадности племену и окружење са саплеменицима, ствара тешкоће у раду безбедносног менаџмента, са овим људима. Врло су честа колективна одбијања наређења, колективна напуштања радног места, колективни прекид рада итд.

У оваквим случајевима, неопходна је сарадња безбедносног менаџмента са племенским старешинама, како би се настали проблеми превазишли и служба обезбеђења наставила несметано да функционише. *Специфичност статичког приватног обезбеђења у зонама високог ризика је сарадња безбедносног менаџмента са племенским старешинама са територије штићеног објекта.*

За успех самоубилачког напада важан је и квалитетан одабир (регрутовање) нападача. У време 90-их година прошлог века бирање кандидата за самоубице-нападача било је везано искључиво за исламску службу, и тада су религиозне терористичке организације „HAMAS“, „Исламски џихад“ и др. имале своје регрутере у џамијама. Данас се регрутовање модерних самоубица врши у школама, на месту запослења, у комшилуку па и у породицама. Нису само идеолошко-религијски мотиви присутни као пресудни у доношењу одлуке да неко себи одузме живот, при томе убијајући и друге људе око себе. У свом раду на придобијању нових нападача, регрутери примењују методе уцена, застрашивања, новчаних обештећења и обећања према породици нападача и др. Нападаци се бирају из различитих националних, полних, социјално-интелектуалних и старосних структура. Од млађих мушкараца, преко искусних бораца до жена са децом, од нешколованих сељана до интелектуалаца. Талибани примају у своје редове нападача и дечаке узраста од 12 до 15-ак година старости. Различитост у одабиру нападача доказује и из праксе познат пример самоубилачког напада из 2009. године у авганистанској провинцији Кхост, на камп „Charman“, где је лекар јорданског порекла убио себе и још 7 оперативаца CIA и ранио још шесторо људи. Овај интелектуалац је био двоструки агент. И америчка агенција CIA (*Central Intelligence Agency*)⁶ и Ал Каида користиле су његове

⁶ Опширније о овој обавештајној агенцији у: Бајагић, Младен, *Шпијунажа у XXI веку – савремени обавештајно-безбедносни системи*, MARSO, Београд, 2010.

услуге. На дан напада, он је истовремено заказао састанак са више оперативаца CIA, унутар базе Чепмен.⁷ Сваки од њих је желео да лично сазна коју то важну информацију арапин има да пренесе, те су сви заједно дошли на место састанка да га домаћински дочекају. У тренутку када су му прилазили ради поздрава, јорданац се детонирао.

Ауто-парк након активирања бомбаша-самоубице

Одабир нападача – самоубица из различитих психолошких и демографских структура истичем као специфичност статичког приватног обезбеђења, у зонама високог ризика.

Возила која самоубице непосредно користе приликом напада или их други возачи само довозе до места напада, често су украдена, или само користе украдене регистарске ознаке (користе се возила и регистарске таблице међународних организација – најчешће од “UN”-а, због најмасовнијег возног парка). Разлог овоме је лакша проходност приликом проласка контролних војно-полицијских пунктова, завањавање трагова и постизање ефекта изненађења.

⁷ (FOB Chapman/ Forward Operating Base Chapman- енгл. превод Истурена Оперативна База Чепмен).

Експлозивна пуњења бомбаша-самоубица активирају се личним активирањем нападача или активирањем са дистанце. Често нападу бомбаша – самоубица претходи продирање возила у објект напада. Најчешће бирају време за напад које се поклапа са завршетком једне од пет дневних молитви, када су исламски фундаменталистички борци најмотивисанији за самоубилачки напад. Бомбаши – самоубице извршавају своје нападе:

1. пешачки/BBIED,⁸
2. мотоциклима/MBIED,⁹ и
3. возилима/VBIED.¹⁰

Осим оваквог случаја, где нападач лично врши активирање експлозивног пуњења¹¹ притискајући прекидач који му је учвршћен у длану руке, постоји могућност и где активирање експлозивног пуњења врши „оператор“ са даљине, процењујући прави тренутак за детонирање. У том случају активирање се врши електро-путем, најчешће мобилним телефоном или радио уређајем.

Цена оваквог самоубилачког појаса је око 100 америчких долара. Његова израда је технички једноставна. Као и разне врсте наоружања и муниције, и експлозив је доступан за куповину, на црном тржишту. Израдом експлозивних пуњења руководи обучени људи.¹²

Организација службе приватног обезбеђења објеката у зонама високог ризика

Објекти у зонама високог ризика су објекти за смештај људи, као и објекти рада (разне приватне компаније, банке, амбасаде, канцеларије међународних организација, објекти владе и локалних институција, војно-полицијски објекти, градили-

⁸ BBIED- Body Born Improvised Explosive Device – Прслук за тело са импровизованом експлозивном направом, Упореди: Improvised explosive device, Internet 18/09/2014, http://en.wikipedia.org/wiki/Improvised_explosive_device, Alexander, Naomi et al., „Body-borne IED detection: NATO DAT#10 BELCOAST 09 demonstration results“, SPIE, Vol.7670, 76700G (2010).

⁹ MBIED-Motocycles Born Improvised Explosive Device - Импровизована експлозивна направа на мотоциклу, Упореди: Briefing to the UN Convention on Certain Conventional Weapons: Diversion of Civilian Explosives and Commercial Products for use in IEDs, April 2014, Internet, 18/07/2014, [http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/D4830D557AE1C3A0C1257CAE0045D4E0/\\$file/09+USA-JIEDDO+\(Maj+O'Connell\)_APII+GX+2014.pdf](http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/D4830D557AE1C3A0C1257CAE0045D4E0/$file/09+USA-JIEDDO+(Maj+O'Connell)_APII+GX+2014.pdf).

¹⁰ VBIED – Vehicle Born Improvised Explosive Device- Импровизована експлозивна направа у возилу, Упореди: Vehicle Borne IEDs (VBIEDs), Internet 21/07/2014, <http://www.globalsecurity.org/military/intro/ied-vehicle.htm>.

¹¹ Експлозивно пуњење се састоји од метака бризантног експлозива, електродетонатора, каблова, електричне батерије, прекидача (тригера, мобилног телефона или радио уређаја), све заједно упакованих у прслук прилагођен телу нападача

¹² Јахиа Ајаш (Yahya Ayyash), звани „инжењер“ је био најпознатији израђивач бомби и један од лидера крила Хамас, „Одред Ал Касам“. Ајаш је рођен 06.03.1966. године, у месту Рафат, у близини Наблуса. Дипломирао је електротехничке студије на Беир Зеит универзитету (BeirZeitUniversity), 1988. године. „Одреду Ал Касам“ се прикључио 1992. године, након чега је специјализовао процес израде бомбе „домаће производње“, које су коришћене у серији самоубилачких напада у Израелу. Убрзо је постао најтраженији терориста у Израелу. Након потраге која је трајала три године, убијен је, од стране Израелских снага безбедности, 05. јануара 1996. године – бомбом која је била постављена у његов мобилни телефон, ICTwebsite<http://www.ict.org.il>.

шта, енергетске и индустријске инсталације итд.). Налазе се како у урбаним срединама, тако и на периферијама градова или у апсолутно руралним подручјима.

Основни елементи формације службе обезбеђења у објектима у зонама високог ризика су:

- стражарска служба(Static guards),¹³
 - служба контроле приступа на улазно-излазним баријерама(ECP Enter Control Points, енгл. превод),
 - патролна служба и
 - служба видео и другог техничког надзора периметра објекта.
- Свака од поменутих служби има своје стандардне процедуре рада.

Стражарски торањ у комбинацији са Хеско-баријером

Стражарску службу у највећем броју случајева сачињавају припадници локалне заједнице или бивши припадници војно-полицијских снага из „држава трећег света“ (Уганда, Филипини, Хаити, Непал и др). Изузетак су објекти посебног значаја, какви су амбасаде, објекти у којима су смештене командне структуре коалиционих снага или објекти у којима су смештене службе безбедности. На позицијама нижег менаџмента или нижим командирским дужностима, налазе се такође бивши официри и подофицири локалних војно-полицијских снага. На више дужности, попут супер визорских вођа смена (Shift Supervisor, енгл. превод) или дужности вођа тима (Team

¹³ Static Guards, Internet 29/06/2014, <http://www.consolidatedsecurity.com.au/static-guards/>

Leader, енгл. превод), најчешће се одређују бивши официри и подофицири припадници војно-полицијских снага из Европе, САД, Аустралије и Јужноафричке Републике. Често се у саставу стражарске службе у зонама високог ризика налазе и Гурке.¹⁴ Стражарска служба је најчешће организована двосменски(дневна и ноћна смена). Стражари бораве на торњевима који су на доминантној висини у односу на периметарски зид, који се израђује ређе од камена, армирано-бетонских елемената и од готових елемената комбинованих жичаном оградом и импрегнираног платна, између којих је песак, познатих као „хеско-баријера“ (Defensive Barriers – HESCO).¹⁵

Армирано-бетонски елементи и вреће са песком, као заштита од парчадног дејства минобацачких мина

¹⁴ Гурке су народ из државе Непал. Традиционално, обзиром на близину планинског венца Хималаји, део мушке популације ради послове пратње алпиниста који се пењу на Монт Еверест, али велики део Гурки ради војничке послове. Најпре у непалској армији, а касније они који се истичу квалитетом, добијају службу у Гурка бригади, у саставу енглеске армије. Због лојалности према претпостављенима и према послодавцима, гурке су бројне међу запосленима у стражарској служби приватног обезбеђења у зонама високог ризика. Такође, важан разлог њихове многобројности је и ниска цена рада и услови нижег животног стандарда под којим непалци раде.

¹⁵ *Defensive Barriers*, Internet 21/06/2014, <http://www.hesco.com/products/defensive-barriers>; *HESCO Bastion - Protective Barriers, Accommodation Bunkers and Hostile Vehicle Mitigation Fences*, Internet 21/06/2014, <http://www.army-technology.com/contractors/infrastructure/hesco/>.

Смену страже врши менаџер обезбеђења објекта. Вођа смене руководи стражом на дужности из контролне собе, и повремено обилази стражарска места. У сталном је контакту радио везом са менаџером обезбеђења објекта. Непосредно координира рад са вођом патроле на дужности, командирима излазно-улазних капија као и са вођом смене техничког надзора.

Стражарска смена која није на дужности, у случају напада на објекат, има задатак непосредног обезбеђења личности које су смештене у објекту. Након уверавања да су смештајни објекти напуштени и да су штићене личности упућене у најближе бункере, чланови ове стражарске смене, искључују електричну инсталацију у додељеним објектима, у случају пожара у додељеном објекту реагују користећи противпожарну опрему, помажу повређеним и болесним клијентима и у случају потребе пружају подршку у одбрани објекта, стражарској смени која је на дужности.

Служба контроле приступа на улазно- излазним баријерама је састављена од искуснијих стражара, који познају енглески језик и један од локалних језика. Њихова дужност је да врше контролу уласка лица и преглед возила која улазе, у простор штићеног објекта. Обавезно је присуство водича са псом обученим за откривање експлозива и барута. Важно правило је да увек може бити отворена само једна капија унутар баријере, како би ударни талас у случају експлозије био усмерен. Радом ове службе руководи командир капије, директно је потчињен вођи стражарске смене која је на дужности.

Пракса доказује, да је овај тим најизложенији могућем нападу. Ови радници треба на време да препознају сумњиву особу – потенцијалног нападача: посматрајући његов говор тела, да ли је нервозан, да ли се зноји, какав му је поглед, да ли не зна шта ће са својим рукама, да ли често мења позицију свог тела, где му је мобилни телефон, да ли нешто крије испод одеће итд.

Импровизовани лежајеву у станици за збрињавање рањених и повређених:

У случају напада, командир капије организује закључавање капија на улазној и излазној баријери. Организује ватру у правцу нападача, распоређујући људство позади заклона. Извештава о нападу вођу стражарске смене. Удаљава људство које не припада служби обезбеђења. Нарочиту пажњу посвећује руковођењу ватром митраљеза са доминантне тачке. На време од вође стражарске смене захтева допуну муницијом и друге врсте подршке (санитетску, у борбеној опреми и др). Врши упућивање рањених и повређених ка станици за збрињавање рањених и повређених. Руководи ватром стражара у рејону капије. У случају пробијања баријера капија и инфилтрирања нападача у простор штићеног објекта, организује повлачење свог тима на наредни положај за одбрану.

Патролну службу чине радници са стражарским искуством. Патрола се спроводи искључиво унутар периметра штићеног објекта. Вођа патроле је директно потчињен менаџеру обезбеђења објекта, а координира рад са вођом стражарске смене на дужности, командирима капија као и вођом смене техничког надзора. У зависности од величине простора унутар штићеног периметра, патролу могу обављати и више тимова истовремено у додељеним секторима. Патрола на дужности може имати на располагању и возила. Патрола на дужности је и истовремено и група за интервенцију.

У случају напада на штићени објекат, менаџер обезбеђења или у његовом одсуству вођа стражарске смене на дужности, упућује патролу на место напада. Од патроле се очекује да најбрже реагује маневром и ватром и заштити нападнути сектор затварањем пролаза за евентуалну даљу пенетрацију нападача унутар штићеног објекта. У случају продирања нападача унутар штићеног објекта, чланови патроле ватром покривају угрожени простор користећи армирано-бетонске заклоне распоређене унутар периметра, по унапред одређеном систему ватре, за сваки заклон посебно, како се не би угрозила безбедност штићених лица у објекту. Чланови патроле морају бити обучени за блиску борбу у затвореном простору и за тимско „чишћење“ запоседнутих објеката (*Close Quarters Battle – CQB*).¹⁶ Обавезан део њихове опреме су и хемијска средства за привремено онеспособљавање (сузавац, шок, димне др. хемијске бомбе).

Дужност патроле је и да у време обедовања штити и контролише приступ у ресторани, из разлога што је у исто време велики број људи који могу бити мета, на истом месту. У случају да након напада нема даљег продирања нападача унутар објекта, чланови патроле обезбеђују место напада све до санације насталих оштећења и помажу групи за збрињавање повређених.

Службу видео и другог техничког надзора објекта чине вођа смене техничког надзора и потребан број руковалаца видео и другог техничког надзора обезбеђења периметра (геофонима, активним „IC“ детекторима покрета, осветљења, итд.). Њихово место рада је контролна соба. Најважнији задатак ове службе је да обезбеде правовремену детекцију неовлашћеног приступа периметру штићеног објекта као и контролу даљинског алармирања.

Вођа смене техничког надзора је директно потчињен вођи стражарске смене на дужности, и координира свој рад са вођом патроле на дужности као и са командирима капија. Минимум техничког надзора објекта у зони високог ризика је постојање система затвореног видео надзора (*Closed-circuit television – CCTV*).¹⁷

¹⁶ Close Quarter Battle (борба у затвореном простору).

¹⁷ CCTV – Closed Circuit Television (Систем затворене телевизије).

Потребни ниво заштите и најчешћи технички системи заштите објеката у зонама високог ризика

Могући нежељени догађаји у објектима који се обезбеђују у зонама високог ризика се тичу живота и здравља лица која се налазе унутар објеката, тј. личности које се обезбеђују. *Специфичност статичког приватног обезбеђења у зонама високог ризика је постојање велике вероватноће терористичких самоубилачких напада, често праћених са даљим продирањем нападача у објекат.* Обзиром да је суштина нежељеног догађаја „упад“ уљеза у простор штићеног објекта, најчешће се примењују:

- мере којима се спречава и открива нежељени улаз у простор објекта и
- мере којима се врши легитимисање и идентификација лица.

Према принципу „златног броја седам“, ¹⁸ највиши ниво безбедности у зонама високог ризика, постиже се максималном заштитом прве линије одбране, тј. линије периметра са физичким баријерама. Приликом пројектовања нивоа заштите објеката у зонама високог ризика узима се у обзир вредност људских живота личности која се обезбеђују као и економска оправданост техничког обезбеђења граничне линије. У циљу одвраћања и спречавања неовлашћеног приступа у простор штићеног објекта, најчешће се примењује **Ниво заштите 4 – Високи ниво заштите** ¹⁴. Овај ниво заштите предвиђа употребу алармног система чија је улога детекција неовлашћеног приступа на граничној линији (на спољном зиду периметра), укључење даљинског алармирања, систем затвореног видео надзора (ССТV, енгл.), систем за контролу приступа и постојање службе физичког обезбеђења – стражарске службе. Такав систем за техничку заштиту објекта у зони високог ризика има улогу да детектује напад на објекат и да нападаче одвраћа од напада. Из праксе су познати примери где је систем за техничко обезбеђење на време детектовао напад на објекат, али тиме није одмах заустављен напад. Бројни су снимци који приказују нападачку активност до тренутка експлозије. Међутим, због силине ударног таласа јаким експлозивних пуњења којима је циљ рушење улазно-излазних баријера, опрема система затвореног видео-надзора која је близу месту експлозије је била уништена. Ипак, док траје одбрана штићених објеката видео-рекордери су и даље бележили снимке задатих рејона. *Специфичност статичког приватног обезбеђења у зонама високог ризика је коришћење слике и снимака са система затвореног видео надзора, у току одбране штићеног објекта и коришћење истих за анализу рада службе обезбеђења након почетка напада на штићени објекат, као и касније за потребе извођења обуке.*

У грађевинском смислу, периметри објеката у зонама високог ризика се ограђују већ поменутиим каменим зидовима, армирано-бетонским елементима или хеско-баријерама, висине не ниже од 4 m. и ширине од 50 cm. до 3 m. На местима где постоји опасност од осматрања унутрашњости штићеног објекта, израђују се против снајперски панели – високе ограде од алуминијумског лима. Са спољних страна периметра, дуж саобраћајница, налазе се армирано-бетонски елементи, најчешће у облику тетраедра. На прилазима улазним капијама у објекте, налазе се препреке за усмеравање и успоравање возила. Начелно се капије објеката удаљавају од прометних саобраћајница. Унутар простора објекта израђују се доминантне тачке (торњеви) за позиције митраљеза, као и потребан број армирано-бетонских заклона за стрелца. За потребе заштите личности

¹⁸ Радовановић, Радован В. и Милан Д. Благојевић, *Системи физичко-техничке заштите*, Београд, 2010.

које се обезбеђују у простору објекта се раде армирано- бетонски или у комбинацији са хеско-баријерама, бункери. Исти су лоцирани близу смештајних објеката штићених личности и у таквим бункерима је могућ дужи временски боравак. У њима се налазе залихе воде и хране за најмање један дан, многи од њих имају електричну расвету, климатизовани су, поседују санитарске комплете итд. *Специфичност статичког приватног обезбеђења у зонама високог ризика је постојање комфорних армирано-бетонских бункера унутар штићених објеката и обавеза извођења обуке са штићеним личностима у коришћењу бункера у случају напада на објекат.*

Већина објеката у зонама високог ризика је енергетски самостална, имају независан систем за снабдевање електричном енергијом и водом, сопствену канализациону мрежу, интерну телефонију, сопствени интернет сигнал и интранет мрежу. Многи објекти имају у својој структури угоститељске, трговачке, банкарске, спортске и елементе других намена. Таква самосталност, свакако, подиже ниво безбедности.

Када је у питању контрола приступа у објекте у зонама високог ризика, сви гости објеката, штићене личности, локални радници као и радници службе обезбеђења имају обавезу видно истакнуте идентификационе картице. Оне су различитих боја, са личном фотографијом, именом радне позиције, именом компаније за коју раде и датумом важења картице. Гости кампа-штићеног објекта, као и локални радници, дужни су да прођу кроз метал-детекторска врата приликом уласка у штићени објекат. Њихове личне ствари прегледају се проласком ствари кроз детектор са "X" зрацима. Многе службе обезбеђења објеката у зонама високог ризика организују приликом пријема у службу локалних радника и њихову биометријску контролу, препознавањем рожњаче ока и скенирањем отисака прстију. Ти подаци се налазе у бази података коју одржавају припадници коалиционих војно-полицијских снага на терену.

Балон за осматрање

За потребе осматрања и надзора територије у зонама високог ризика користе се балони. Овакав аеростатски систем пуњен је хелијумом и снабдевен је дневно-ноћним камерама, термовизијском опремом, ласерским даљиномером, ГПС, рачунаром и видео рекордером. Балон је металним ужетом причвршћен за земаљски део система. Лети на висинама до 500 метара. Даљина са које се може добити оштра и прецизна слика је више десетина километара. *Специфичност статичког приватног обезбеђења у зонама високог ризика је и коришћење услуга аеростатског балонског система за осматрање и надзор територије.*

Закључак

У савременим кризним жариштима и зонама високог ризика, општи је тренд ангажовања приватних војних и приватних безбедносних компанија на задацима статичке заштите објеката.

Служба приватног обезбеђења објеката у зони високог ризика је комплексна. Њена организација почива на основним принципима безбедносне заштите објеката, али је прилагођена безбедносним изазовима који постоје у зонама високог ризика. Веома је важно да се радници службе приватног обезбеђења објеката у зони високог ризика, придржавају наређених правила у радио-саобраћају, поступака приликом реакција на борбени контакт и реакција на друге ванредне ситуације.

Активности на приватној заштити објеката у зонама високог ризика карактеришу неконвенционална борбена средства и методе, флексибилни и прилагодљиви нападачи, непостојање линија фронта, тешко разликовање нападача као мета – од цивила као и једнако учестали борбени контакти код штићених објеката у насељеним местима али и код штићених објеката на руралном делу територије.

Нападачи на штићене објекте у зони високог ризика су маштовити и домишљати. Стални напредак и иновације у тактици(начину деловања) напада на објекте у зонама високог ризика захтевају од безбедносних стручњака и практичара у области приватне безбедности да адекватним организационим, обавештајно- безбедносним и физичко-техничким мерама заштите побољшају укупну безбедност додељеног објекта. Променљивој ситуацији на терену неопходно је константно прилагођавати систем безбедносних мера којима ће се ризик од напада свести на најмању могућу меру и на најефикаснији начин одговорити на напад на објекат у зони високог ризика.

Мере у заштити објекта у зони високог ризика се заснивају на искуствима из праксе, као и на достигнућима наука и научних дисциплина. Стално унапређење обуке и припрема за заштиту објекта у зони високог ризика, основа је извршења оваквог задатка. Неопходно је у систему обуке и припреме за заштиту објекта, шаблонски предвиђене садржаје прилагодити стварности на терену зоне високог ризика. Важно је познавати и локалне обичаје, као и менталитет људи и племена на чијој територији се налази штићени објекат.

Литература

[1] Alexander, Naomi et al, „Body-borne IED detection: NATO DAT#10 BELCOAST 09 demonstration results“, *SPIE*, Vol.7670, 76700G (2010).

[2] Army Regulation 190–58, Military Police.

- [3] Бајагић, Младен, *Шпијунажа у XXI веку – савремени обавештајно-безбедносни системи*, MARSO, Београд, 2010
- [4] Carr, M. *Unknown Soldiers: How Terrorism Has Transformed the Modern World*, London: Profile Books., 2006.
- [5] Мијалковић Саша, Младен Бајагић, *Организовани криминал и тероризам*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2012.
- [6] McCarthy, J., (2006), "Expanding private military sector faces structural change and scrutiny", *Jane's Intelligence Review*.
- [7] Pappe, Robert A., "The Strategic Logic of Suicide Terrorism", *American Political Science Review*, Vol. 97, No. 3, August 2003, pp. 20-32.
- [8] Singer, P. W. (2004), "The Private Military Industry and Iraq: What Have We Learned and Where To Next?", DCAF Policy Paper, November.
- [9] Singer, P. W. (2001–2002), *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry and Its Ramifications for International Security*, *International Security*, 26 (3): 186–220.
- [10] Срдановић, С.: Специфичности приватног обезбеђења у зонама високог ризика, Специјалистички рад, Криминалистичко-полицијска академија, Земун, 2014.
- [11] Standard Operating Procedures Private Security Company "Al Salasel Al Fudhea Group", 2012, Basra, Iraq.
- [12] Standard Operating Procedures Private Security Company "Iron Hand Security", 2013, Basra, Iraq.
- [13] Радовановић, Радован В. и Милан Д. Благојевић, *Системи физичко-техничке заштите*, Београд 2010.
- [14] Townshend, C., *Terrorism: A Very Short Introduction*, New York, Oxford University Press., 2002.
- [15] *Војна енциклопедија*, редакција војне енциклопедије, Графички завод Хрватске Загреб, Београд, 1962.

Интернет извори

- [1] E. Sprinzak: Razumni fanatici, <http://www.bhdani.com/arhiva/223/t22313.shtml>
- [2] Improvised explosive device(IED), Internet 18/09/2014, http://en.wikipedia.org/wiki/Improvised_explosive_device, Alexander, Naomi et al., "IED detection: NATO DAT#10 BELCOAST 09 demonstration results", *SPIE*, Vol.7670, 76700G (2010).
- [3] Defensive Barriers, Internet 21/06/2014, <http://www.hesco.com/products/defensive-barriers>;
- [4] <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/>
- [5] [offshore-gas-and-oil-attacks/342](http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/offshore-gas-and-oil-attacks/342)
- [6] HESCO Bastion – Protective Barriers, Accommodation Bunkers and Hostile Vehicle Mitigation Fences, Internet 21/06/2014, <http://www.army-technology.com/contractors/infrastructure/hesco/>.
- [7] news.bbc.co.uk/2/hi/7033332.stm и online.wsj.com
- [8] Motorcycle Borne IED(MBIED), Internet 21/07/2014 https://www.google.rs/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=0CDM QFjAD&url=http%3A%2F%2Fen.wikipedia.org%2Fwiki%2FImprovised_explosive_device&ei=_bjz VJTxlUP4ygP9IYAg&usq=AFQjCNFNg5LDywxz1b0Tuc6Ww6aFxFwCoA
- [9] Static Guards, Internet 29/06/2014, <http://www.consolidatedsecurity.com.au/static-guards/>.
- [10] Terrorism Analysts, Internet 21/09/2014, <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/>
- [11] Vehicle Borne IEDs (VBIEDs), Internet 21/07/2014, <http://www.globalsecurity.org/military/intro/ied-vehicle.htm>.
- [12] <http://www.ict.org.il>

ПРИЛОГ:

Утврђивање нивоа ризика и одређивање прихватљивости ризика на територијама „зона високог ризика“

Одређивање прихватљивости ризика

Екстремно опасни ризици	Степен критичности(угрожености) вредности			
	1. Највећа критичност	2. Веома велика критичност	3. Умерена критичност	4. Минимална критичност
Вероватноћа остварења претње				
А. Сигурно се остварује претња	1 А	2 А	3 А	4 А
Б. Велика вероватноћа остварења претње	1 Б	Самоубилачки терористички и напад	3 Б	4 Б
В. Умерена вероватноћа остварења претње	1 В	2 В	3 В	4 В
Г. Веома мала или нема вероватноће остварења претње	1 Г	2 Г	3 Г	4 Г

Одређивање прихватљивости ризика

Опасни ризици	Степен критичности(угрожености) вредности			
	1. Највећа критичност	2. Веома велика критичност	3. Умерена критичност	4. Минимална критичност
Вероватноћа остварења претње				
А. Сигурно се остварује претња	1 А	2 А	3 А	4 А
Б. Велика вероватноћа остварења претње	1 Б	2 Б	Демонстрације грађана	4 Б
В. Умерена вероватноћа остварења претње	1 В	Отмица	Епидемије и заразне болести	4 В
Г. Веома мала или нема вероватноће остварења претње	Диверзија	Саботажа	3 Г	4 Г

Одређивање прихватљивости ризика

Минимално опасни ризици	Степен критичности(угрожености) вредности			
	1. Највећа критичност	2. Веома велика критичност	3. Умерена критичност	4. Минимална критичност
Вероватноћа остварења претње				
А. Сигурно се остварује претња	1А	2А	3А	Метес непогода/пешчана олуја
Б. Велика вероватноћа остварења претње	1Б	2Б	3Б	Алкохолizam и паранолија
В. Умерена вероватноћа претње	1В	2В	3В	Пожар
Г. Веома мала или нема вероватноће остварења претње	1Г	2Г	Рачунарска саботажа	Крађа

